

den kosmos
et grootsche
zedeloosheid.
righeld" uit-
intellectuele
atsten ernst
gimenten, en
registreerde
n s t r u -
zal dan tot
ten, tot ver-
noch mensch
neemt een
anwege lou-
ordt de cul-
pen. Alleen
id niet wor-
der laatste,
de cultuur-
lof van den
zingt, is als
geen genade.
stranten geen
Zóó begon
rk haar in-
K. S.

es
in indië.

schreef eeni-
wember 1947.

d. Militairen,
te weten niet
8 wedervart,
ef, militairen

ital van hen,
legd te zijn,
maakte mili-
leven te roe-
pen, die ons
bijzonder de
van Christus-
corresponden-
zelf, dat dit
ngrijke mate
istelijk leven
ar verblijvend
jurlijk geluid,
laaruit voort-
ier 3 Gerefor-
Batavia, van
vele andere

hoe Uw zoon,
Batavia ge-
orstellung, die
1 vervlakking
enheid-boven-
Nederland zit,

kte Gerefor-
et „Contact-
zins mogelijk
nig te missen
lieve legering
lentie te ver-
lek te storten
die deze om-
a en daarom
geïnteresseerd.
„Contactblad“

ruik genomen
tie (door Da
en stencil-
lus uit eigen
pagina naar
lijk — de ge-
zeer door de
brengen.
Stencilpapier
t schaars (en
er vanuit Ne-
derlands geld

om bijdragen
ons van hun
eringgezind-
ing voor het
t pressie uit-
blad te ont-
de kosten op
dkopere leve-
k maken.
ag van f 10,—
re ontvanger
ze actie wer-
moet en wel
an Da Vogel,
I, onder ver-
ezending van
es te melden.

te Batavia:
SCHELVEN.
oegt hieraan

Al te lang wachtte de publicatie op ruimer schaal van dezen brief aan de familieleden van onze broeders en zusters in Indië. Oorzaak daarvan was, dat ik den tekst buiten mijn schuld, niet meer tot mijn beschikking had. Gelukkig was er bij de Vogel ook een copie, en die is reeds geplaatst in de Enschedesche Kerkbode. Thans volgde de publicatie ervan in onze grotere weekbladen, met het dringend verzoek aan alle andere kerkelijke organen, om dezen brief eveneens af te drukken. De kerk van Batavia heeft reeds groote bedragen beschikbaar gesteld om de uitgave van dit zoo zeer noodige Contactblad te doen voortduren.

Deze kerk komt thans echter voor de zorg voor haar eigen dienaar des Woords waarvoor ze zooveel mogelijk ook zelf wil gaan zorgen. Daarom is het zoo noodig, dat thans andere middelen beschikbaar worden gesteld om de verschijning van „Contactblad“ te doen voortduren.

Uit eigen ervaring weet ik hoevelen het tot zegen was. Familieleden (naar de banden des Geestes gerekend zijn we dat allen!) van onze menschen in Indië: stelt het Contact-comité niet teleur! K. S.

PSALMBERIJMING.

De juist verschenen revisie-1948 van de psalmberijming van ds H. Hasper is voorzien van een voorwoord „ter begeleiding“, ondertekend door „de Deputaten der Generale Synode“ en „Het Bestuur der Stichting“.

Met „de Stichting“ is bedoeld de „Stichting tot verbetering van het Psalmgezag in de Gereformeerde Kerken in Nederland“, die het vorig jaar publiek uitsprak voor de beide gereformeerde kerkengroepen te willen blijven arbeiden.

Met „de Deputaten“ zijn de predikanten bedoeld, die terzake zijn benoemd door de Generale Synode (Zwolle 1946) van die Gereformeerde Kerken, welke geen nadere postale aanduiding achter haar naam voegen.

De tijdnood, veroorzaakt door de vele werkzaamheden voor deze uitgave, alsmede voor de organisatie van de daarnaar gepaard gaande conferentie te Woudschoten, moge voor den overigen zoo accuraten secretaris van genoemde Stichting een verontschuldiging zijn voor enkele minder gelukkige formuleringen in het voorwoord „ter begeleiding“.

Uit dit voorwoord immers zou kunnen worden afgeleid, dat de Stichting uitsluitend werkzaam is voor die kerkengroep, wier deputaten onder het voorwoord staan vermeld; eveneens dat deze revisie alleen aan die kerkengroep zou worden aangeboden; ook dat de ondertekenaars alle tot bedoelde kerkengroep zouden behooren; en tenslotte dat zij de vrijgemaakte Gereformeerde Kerken ignoreeren.

Gaarne zou ik er U met nadruk op willen wijzen, dat deze conclusies volkomen onjuist zijn. De „Stichting“, die verschillende leden der vrijgemaakte Gereformeerde Kerken geassumeerd heeft, werkt gelijkelijk voor de beide groepen Gereformeerde Kerken, welke sedert 1944 bekend zijn; zij heeft bij monde van haar voorzitter ter conferentie reeds uitgesproken, dat zij de bedoelde formuleringen betreurt.

In afwachting van een door mij verzochte publieke rectificatie van het voorwoord door de Stichting zelve, zou ik U willen verzoeken om dit schrijven te publiceren in Uw blad, teneinde misverstanden te voorkomen of weg te nemen. Dit verzoek geschiedt in overleg met den voorzitter der Stichting, ds H. A. Munnik te Zwolle.

Ten overvloede wijs ik er U nog op, dat de titelpagina niet voor aansprakelijkheid van de Stichting doch van de „Administratie Geestelijke Liederen“ (de uitgeefster) komt.

D. W. L. MILO,
Lid van de „Stichting Psalmgezag“.

OPVOEDING EN ONDERWIJS

DE ACHTERGROND VAN EEN RADICALE ONDERWIJSVERNIEUWING. III.

Geen waardeering voor Kerk, dogma, confessie
en de sacramenten.

Deze individualisten, die de religie innerlijk, z.g.n. geestelijk willen opvatten, hechten geen waarde aan een kerk, confessie, dogma, evenmin als aan de sacramenten. Christus stichtte immers geen kerk.¹⁹⁾ Hij riep zijn volgelingen op tot een nieuwe levenswijze, het bouwen van het Koninkrijk Gods hier op aarde. „De nieuwe Kerk, de geestelijke Kerk waarnaar wij zoeken, moet gebaseerd zijn op levende geest en scheppende kracht“.²⁰⁾

Wij hebben ook geen geloofsbelijdenissen noodig. Die zijn slechts historische illustraties van den grooten geestelijken strijd, mijlpalen in het ontwikkelingsproces der menschelijke ziel.²¹⁾

Geen confessie, maar de vrije, individuele geloofs-overtuiging. Want, „de mens, die werkelijk eerlijk godsdienstig wil zijn, die werkelijk Christus wil vol-

¹⁹⁾ id. bl. 21. ²⁰⁾ id. bl. 23, 24 ²¹⁾ id. bl. 16.

gen, moet vrij zijn te geloven wat hij in zijn diepste wezen weet waar te zijn“.²²⁾

In plaats van het dogma moet komen de ervaring. „Niet het zich houden aan allerlei leerstukken, doch een innerlijke, herscheppende ervaring van God“, was het levenswoord van George Fox.²³⁾

Volgens de Quakers zou Luther ook dien weg ingeslagen zijn, maar in het verloop der Reformatie kreeg het oude dogma van de Kerk weer de overhand. Fox ging niet den weg van Luther maar van Jacob Boehme.

Wat de sacramenten betreft, die waren volgens Fox evenals de dogma's en confessies dood hout uit de woestijnperiode der kerk.²⁴⁾ Niet doop en avondmaal, maar de voetwassching (Joh. 13) is hem een sacrament. Evenwel niet om die als een ceremonie te herhalen, maar om de diepere geestelijke betekenis ervan in praktijk te brengen.²⁵⁾

Beroep op het evangelie van Johannes.

Deze menschen van de innerlijke, geestelijke religie vonden in 't Johannes-evangelie „het charter van hun geloof“. De groote woorden waarin zij aan hun godsdienstig leven uiting geven, zijn alle uit het vierde evangelie afkomstig: licht, waarheid, leven, liefde, geest, weg.

De kern van hun geloof vinden zij in Joh. 4:24: God is een Geest, en die Hem aanbidden, moeten Hem aanbidden in geest en waarheid. Hun toekomstverwachting in Joh. 16:13: Wanneer de Geest der waarheid gekomen zal zijn, zal Hij u leiden in alle waarheid.

Het Christendom, meent de Quaker, is geen godsdienst van bevelen en ordinantiën, maar van leven en geest.

Dat meent hij te vinden in het Johannes-evangelie²⁶⁾, „het liefhebbende evangelie der mystiek“.

De kern van het Christendom vindt hij uitgedrukt in het gesprek over het brood des levens (Joh. 6), waarin werd uiteengezet volgens hem, „hoe een beperkt menselijk leven deel kon hebben aan het goddelijk Leven“ en dat was voor hem de belangrijkste vraag, die er ter wereld kon bestaan.²⁷⁾ Christus roept hier op tot een nieuw en hooger leven. De Quaker ziet in hem niet den Messias, die voldoening schenkt aan Gods geschonden recht, maar „Eén, die in menselijke gestalte, gelijk wij zelve, Zijn leven schenkt aan de menschen, opdat zij daaruit zullen leven, ons een levensweg openbaart, dien wij allen kunnen inslaan, ons een liefde toont, waaraan wij allen deel kunnen hebben; als Eén, die door Zijn geest in ons tot een levende kracht kan worden, zoodat Zijn leven wordt overgedragen op en voortgezet in ons“.²⁸⁾

In het Johannes-evangelie meende hij te vinden „hoe het menschenleven door de Geest kan worden opgestuwd tot een goddelijk peil“²⁹⁾, „dat een gebrek-kig mens levend orgaan wordt voor het goddelijk leven“.³⁰⁾

Monisme der Quakers.

Dat deze opvatting weinig met schriftuurlijk Christendom te maken heeft blijkt ook uit de monistische denkwijze der Quakers. Want volgens Rufus Jones „is de verdeling van het universum in twee streng gescheiden werelden, een ongoddelijke helft hier beneden, waar wij wonen, en een bovennatuurlijke helft, daarginds, waar God woont in verre en eenzame glorie, 'n primitieve en middeleeuwsche opvatting“.³¹⁾

De Quakers waren op grond van hun ervaring overtuigd, en zijn nog altijd overtuigd, „dat dit kleine beekje van ons eigen individuele leven ergens op de een of andere wijze in verbinding staat met de Oceaan des Geestes, van welks getijden wij de weerslag ondervinden en die ons de golfslag der eeuwige werkelijkheid doen gevoelen. De stroming gaat in beide richtingen en het zoeken komt van beide kanten. Wij trachten boven ons kleine, gebrekkige leven-tje uit te komen en pogen in contact te komen en verbinding te onderhouden met het goddelijk getijde, en het Centrale Leven in het hart der dingen stuwt steeds weer onze levens binnen“.

De Quaker gaat uit van het geloof, „dat wij allen in contact staan met een dieper Leven en in verbinding staan met die eeuwige zee, waaruit wij zijn voortgekomen“.³²⁾

De Quaker-wijdingssamenkomst.

Hiervan uitgaande is de godsdienst der Quakers „in de eerste plaats gericht op de cultivering en de ontwikkeling van het innerlijk leven en op dit onmiddellijk contact met God. Zij zoeken die mystieke ervaring in de z.g. Quaker-wijdingssamenkomst, die in haar zuiverste vorm de kern en de grondslag vormt van heel het leven der Quakers“.

„De samenkomst wordt gehouden op de basis van geestelijke democratie, en indien al gesproken wordt, heeft iedereen het recht dit te doen“.³³⁾

In den regel begint men met stilte. Deze periode van afwachtend zwijgen is een „zich concentreren en naar de diepte afsteken“. Na dezen zelfinkeer ervaart men volgens Jones, „collectief een hogere tegenwoordigheid, een gevoel van eerbied en ontzag, en een zich

²²⁾ id. bl. 15. ²³⁾ id. bl. 61. ²⁴⁾ id. bl. 91.
²⁵⁾ id. bl. 92. ²⁶⁾ id. bl. 102. ²⁷⁾ id. bl. 94.
²⁸⁾ id. bl. 95. ²⁹⁾ id. bl. 96. ³⁰⁾ id. bl. 65.
³¹⁾ id. bl. 70. ³²⁾ id. bl. 71. ³³⁾ id. bl. 71, 72.

gezamenlijk uitstrekken om in aanraking te komen met het uitstromende Leven des Geestes. Het is een mystische groepservaring van een milde en onextatische soort. Er ontstaat een eenheid waardoor allen gedragen worden“. In deze samenkomsten voelt men „de stroom van den levenden Geest onder de oppervlakte der zwijgende vergadering ruisen“.³⁴⁾

Wel ver is deze pantheïstische mystiek van 't eenvoudige Schriftgeleef verwijderd. Want de Geest bindt Zich aan Zijn Woord. En hier wordt de grens tusschen Schepper en scheppel uitgewischt, want, zegt Jones: „Overal, waar geestelijke werkingen openbaar worden werken God en mens samen en vormen een eenheid, zoals de holle en bolle kant van een cirkel-boog beide onverbreeklijk met de cirkel verbonden zijn“.³⁵⁾

De Quaker-zaken-vergadering.

Naast de wijdingssamenkomst is er ook nog de Quaker-zakenvergadering, waarop men de zakelijke aangelegenheden afdoet. Ze begint en eindigt eveneens met een periode van stilte, soms gevolgd door gebed. Men tracht er de zaken af te doen „op het hoge geestelijke peil, dat de wijdingssamenkomst kenmerkt“.³⁶⁾

Hef gaat daar zeer democratisch toe. Een voorzitter is er niet, alleen een schrijver.

„Ieder kan vrijuit zijn mening zeggen. Tenslotte tracht de schrijver het gevoelen der vergadering te formuleren. Is er eenheid op dat punt, dan is de zaak afgedaan en kan een volgend punt aan de orde gesteld worden. Van een minderheid en een meerderheid kan hier feitelijk niet gesproken worden, want de groep als geheel tracht steeds om tot overeenstemming te komen“.³⁷⁾

Het is deze methode, die Kees Boeke heeft overgenomen voor zijn Bespreking in de Kindergemeenschap. Rotterdam. F. GROENENDIJK.

³⁴⁾ id. bl. 73. ³⁵⁾ id. bl. 77. ³⁶⁾ id. bl. 83.
³⁷⁾ id. bl. 84.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

NOGMAALS HET RAPPORT BEDRIJFSORGANISATIE: HET VERWEER VAN MR. K. GROENI

[Opmerking vooraf: „s.i.e.k.“ wil zeggen: souveriniteit in eigen kring. Redactie.]

In „Nederl. Gedachten“ van 22 Maart j.l. wijdt mr. Groen een vrij lang artikel aan mijn bespreking van het Rapport Bedrijfsorganisatie, opgenomen in „De Reformatie“ van 14 Febr. Hij put daarbij grotendeels uit een brief dien ik over deze aangelegenheid richtte tot het bestuur der plaatselijke kiesvereniging.

Voor het belang van de zaak ga ik thans het verweer van mr. Groen toetsen; uiteraard is het niet mogelijk bij elken zin stil te staan.

1. Mr. G. vindt critiek als de mijne welkom, inzonderde die plaatst voor de noodzaak om de grondbeginselen te toetsen aan de Schrift; doch hij acht tegelijk deze critiek laakbaar, allereerst omdat ze schijnt te vergen, dat geen A.R. rapport mag aanvangen zonder opnieuw verantwoording te doen van de aan dat rapport ten grondslag liggende algemeene beginselen.

Pardon, iets dergelijks is door mij heelemaal niet ge-vergd. Het Rapport zelf begon ongevraagd verantwoording te doen van het beginsel der s.i.e.k. als al gemeen gezichtspunt van waar uit de A.R. het vraagstuk der B.O. moest bezien. Waarom de Commissie het noodig achtte zoodanige verantwoording te doen, weet ik niet en beoordeel ik evenmin. Doch nu de Comm. zelf, zonder eenigen aandrang mijnerzijds, in een publiek rapport rekenschap gaf van de algemeene beginselen, was het mijn recht en plicht om die verantwoording op haar juistheid te onderzoeken. Mr. G. moet de zaken niet op den kop zetten.

2. Ook acht hij de critiek laakbaar, omdat ze de prolegomena, d.w.z. de aan alle latere ten grondslag liggende beschouwingen, dispuabel en discutabel stelt. M.a.w. hij vindt het verkeerd dat ik meen, dat over de z.g. „beginselen“ gediscussieerd en gediscuteerd mag worden en móet worden. Dit is volgens hem een specifiek Calvinistische zonde van on dankbaarheid jegens wat God ons wilde schenken in onze voorgangers. Logisch had Mr. G. nu moeten vervolgen: dus mag over s.i.e.k. niet meer worden gedebatteerd, omdat dit een geschenk is van God. In plaats daarvan komt er echter dit: „ik bepleit geenszins canonisatie der leringen van Calvijn of Kuyper“. Juist, mr. G. Dat betekent om nu maar bij de kwestie te blijven (ik voel heelemaal geen lust met U te praten over de fouten van Datheen; dat leidt de aandacht maar af; laten we bij de zaak blijven), — ik zeg: als U van oordeel is, dat Kuyper's denkbeelden over s.i.e.k. niet gecanoniseerd dienen te worden, dus niet gezaghebbend zijn, dan acht ook U die opvattingen dispuabel. Alles wat niet canoniek is, is dispuabel. Maar als U zelf van oordeel is, dat over de s.i.e.k. rustig gediscuteerd mag worden, waarom acht U het dan in mij